

Κείμενο προβληματισμού εκπαιδευτικών θεολόγων για τη διδασκαλία του Μαθήματος των Θρησκευτικών*

Τον τελευταίο καιρό, εν μέσω θερινής ραστώνης, παρακολουθούμε το περιπετειώδες ταξίδι μιας εγκυκλίου του ΥΠΕΠΘ για την απαλλαγή μαθητών από το μάθημα των θρησκευτικών (ΜτΘ). Για μια ακόμη φορά είμαστε θεατές διαφόρων αντιδράσεων (αφού το θέμα απασχολεί την ελληνική κοινωνία ποικιλοτρόπως εδώ και κάποιες δεκαετίες) που βασίζονται είτε σε ιδεοληψίες και προκαταλήψεις «καθυστερημένων συντηρητικών», είτε σε γενικόλογες «προοδευτικές» αντιλήψεις που επιχαίρουν για το δρόμο που άνοιξε επιτέλους προς τον εκσυγχρονισμό του σχολείου. Το θολό τοπίο μας εμποδίζει σαφώς να βάλουμε το χέρι μας «επί τον τύπον των ήλων» και να οριοθετήσουμε τη συζήτηση, ώστε αυτή να αποβεί γόνιμη και ουσιαστική και να απαντά σε κρίσιμα ερωτήματα.

Ως εκπαιδευτικοί θεολόγοι όμως αισθανόμαστε επιτακτική την ανάγκη να **τονίσουμε** και πιθανώς να **υπενθυμίσουμε** ότι:

- **Από το 1981(!) και από τους ίδιους τους θεολόγους** (Α΄ Συνέδριο Θεολόγων Βορείου Ελλάδος) έχει τεθεί το ζήτημα για τον χαρακτήρα του ΜτΘ (κατηχητικό, ομολογιακό, βιβλικό, πολιτιστικό, θρησκευτολογικό κτλ). Από τότε μέχρι και σήμερα έχουν διεξαχθεί στη χώρα μας πολλά συνέδρια, ημερίδες, σεμινάρια, έχουν εκδοθεί σοβαρές μελέτες και πλούσια αρθρογραφία. Εύκολα κανείς μπορεί να αναζητήσει και να ενημερωθεί για την πορεία αυτής της συζήτησης και του προβληματισμού που δεν έχει αφήσει απαθείς και αδιάφορους τους θεολόγους.
- **Το εκπαιδευτικό σύστημα** στην Ελλάδα, όπως και παντού άλλωστε, λειτουργεί με βάση κάποιες **γενικές αρχές** και παραδοχές που αποτυπώνονται είτε στο Σύνταγμα, είτε στα αναλυτικά και ωρολόγια προγράμματα των επιμέρους μαθημάτων, είτε στους σκοπούς και τους στόχους των μαθημάτων κάθε τάξης. Στους μαθητές παρέχεται η αναγκαία επιστημονική γνώση, προσαρμοσμένη στην ηλικία τους και στις ανάγκες τους και αυτή διδάσκεται με ευθύνη των εκπαιδευτικών, έστω και αν η ανεπάρκειά τους -πολλές φορές για λόγους ίσως και ανεξάρτητους από τη θέλησή τους- προκαλεί παρεξηγήσεις, προβλήματα και αδιέξοδα τα οποία συνήθως αποδίδονται στο ίδιο το μάθημα.
- **Το ΜτΘ δεν μπορεί και δεν πρέπει να έχει κατηχητικό χαρακτήρα, πολύ περισσότερο σήμερα.** Έχει περάσει ανεπιστρεπτή η εποχή όπου ο **αυτοθαυμασμός** λόγω των τίτλων του παρελθόντος και ο **θρησκευτικός ρητορισμός**, ο οποίος -κατά τον Αλέξανδρο Σμέμαν- «*συντίθεται από ένα μείγμα αισιοδοξίας, αναγκαστικής θριαμβολογίας και καταπληκτικής αυτοδικαίωσης*», μπορούσε να καλύψει τις όποιες αδυναμίες του ΜτΘ. Η κοινωνία και επομένως και τα σχολεία μας είναι πολυπολιτισμικά, με μαθητές ετερόδοξους ή αλλόδοξους αλλά και θρησκευτικά ουδέτερους ή αδιάφορους. **Δεν μπορεί λοιπόν παρά να αλλάξει ο χαρακτήρας και το περιεχόμενο του ΜτΘ για να υπηρετεί τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, και όχι να καταργηθεί, όπως στην πράξη επιχειρείται σήμερα με την έκδοση εγκυκλίων.** Στην κατεύθυνση του αναπροσανατολισμού, από το 2001, το ΜτΘ άλλαξε με την εφαρμογή των ΔΕΠΠΣ στα **γυμνάσια**, ενώ γράφτηκαν νέα αξιόλογα βιβλία πολύ διαφορετικά από τα παλαιότερα από άποψη περιεχομένου, δομής και αισθητικής. Σήμερα κανείς δεν αμφιβάλει ότι ο δρόμος είναι ανοιχτός για ακόμη μεγαλύτερη βελτίωση αφού πλέον οι συνθήκες είναι ώριμες.
- Υπάρχει μια **διεθνής εμπειρία από τη διδασκαλία του ΜτΘ στα σχολεία των ευρωπαϊκών χωρών** την οποία χρειάζεται να αξιολογήσουμε και να λάβουμε υπόψη μας, πριν οδηγηθούμε σε επιπόλαιες απλουστεύσεις που θίγουν και την εκπαιδευτική

πολιτική που κάθε φορά ακολουθείται και επιπλέον αποπροσανατολίζουν γονείς και μαθητές που είναι ταυτόχρονα πολίτες του κόσμου αλλά και φορείς ιστορίας και πολιτισμού.

- **Το πλαίσιο των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας**, όπως μέχρι σήμερα έχει διαμορφωθεί, έχει φανεί και από πολλές άλλες συγκυρίες ότι δημιουργεί μια στρεβλή πραγματικότητα η οποία παλινωδεί ανάμεσα στο πολιτικό κόστος και το απειλούμενο κύρος της διοικούσας Εκκλησίας. **Ο εκπαιδευτικός θεολόγος ούτε μπορεί, ούτε πρέπει και δεν ανήκει στις αρμοδιότητές του να κάνει «μισθωμένη ιεραποστολή», να υποκαθιστά την Εκκλησία μέσα στο σχολείο, να μεταφέρει την εμπειρία της ή να απολογείται για τις όποιες επιτυχίες ή ατυχίες επιλογές της. Ο θεολόγος είναι επιστήμονας και παιδαγωγός, λειτουργός της μέσης εκπαίδευσης, που κουβαλά μαζί του ό,τι κουβαλά και ο κάθε άλλος δάσκαλος:** την επιστημονική του κατάρτιση, την παιδαγωγική του ευαισθησία, τη διδακτική του επάρκεια, τις ελπίδες και τα όνειρά του.

Ως εκπαιδευτικοί θεολόγοι και παρά τις καθησυχαστικές απαντήσεις του υπουργείου, θέτουμε τα παρακάτω **ερωτήματα**:

- Ποιος και πώς αποφασίζει τι είναι αναγκαίο να διδάσκεται στα σχολεία;
- Πόσο μοντέρνο και «έξυπνο» είναι ένα λοβοτομημένο και αφυδατωμένο σχολείο που παρέχει αποκλειστικά και εργαλειακά εφόδια και δεξιότητες μόνο για επαγγελματική αποκατάσταση και δεν δημιουργεί πολίτες καλλιεργημένους και ελεύθερους, γνώστες αλλά και συνεχιστές της παράδοσης και της ιστορίας τους;
- Πότε λήφθηκαν σοβαρά υπόψη οι προβληματισμοί και οι προτάσεις των ίδιων των θεολόγων για το ΜτΘ, ανεξάρτητα από τις οποιεσδήποτε γνωμοδοτήσεις και παρεμβάσεις της διοικούσας Εκκλησίας, οι οποίες όχι σπάνια μπερδεύουν ή και ακυρώνουν το ρόλο και την ευθύνη της Πολιτείας;
- **Αν το ΜτΘ δεν είναι μάθημα κατήχησης, αλλά μάθημα με σαφή και διακριτά επιστημονικά αντικείμενα** (άραγε επιστήμη δεν κάνουν οι Θεολογικές Σχολές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης;) το οποίο μεταξύ άλλων «συμβάλλει στην ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης, της ανεξάρτητης σκέψης και ελεύθερης έκφρασης, αλλά και στην κατανόηση του χριστιανισμού ως παράγοντα που συντελεί στην ανάπτυξη του πολιτισμού και της πνευματικής ζωής» (*Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου-ΦΕΚαρ303, τχ.Β 13.3.2003*), **γιατί απομειώνεται η σημασία και η αναγκαιότητά του να λειτουργήσει μέσα στο πλαίσιο της γενικής υποχρεωτικής παιδείας;**
- Γιατί μεταβιβάζεται **επιλεκτικά (!)** και ατομικά στους γονείς ως «δικαίωμα» η υποχρέωση της Πολιτείας, αυτή να ορίζει ενιαία και καθολικά τι είναι ωφέλιμο και απαραίτητο για τη γενική παιδεία του μαθητή;
- Ποιος είναι ο ρόλος και η θέση του εκπαιδευτικού θεολόγου σε ένα σχολείο όπου η παρουσία του και η μαρτυρία του ως δασκάλου **εκβιάζεται ή τίθεται υπό αμφισβήτηση καθημερινά;** Άραγε ποιες άλλες ειδικότητες συναδέλφων θα αντιμετωπίσουν σύντομα ανάλογα αδιέξοδα;
- Γιατί μέχρι σήμερα δεν έχει υπάρξει καμιά αντίδραση, καμιά στήριξη και καμιά οδηγία από τους φυσικούς προϊσταμένους μας, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τους σχολικούς Συμβούλους και μένουμε μόνοι, ένας ολόκληρος κλάδος, ο καθένας να «βγάζει το φίδι από την τρύπα» όπως μπορεί και όπως νομίζει, χρεώνοντας πιθανώς για άλλη μια φορά το ΜτΘ με τη δική του αδυναμία και μοναξιά;
- Γιατί πρέπει να δεχτούμε τις καθησυχαστικές εκφράσεις διαφόρων υπευθύνων όταν βλέπουμε ότι η πραγματικότητα οδηγεί το μάθημα και εμάς σε εξοστρακισμό από το δημόσιο σχολείο;

Δηλώνουμε κατηγορηματικά και με όσες δυνάμεις μας έχουν απομείνει, την ανησυχία και τον προβληματισμό μας, όχι μόνο γιατί η παρουσία μας και ο ρόλος μας στο σχολείο τίθεται με γοργά βήματα υπό διαπραγμάτευση -ήδη με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς- αλλά και γιατί διαφαίνεται ξεκάθαρα στον ορίζοντα πια, ότι η παιδεία του μαθητή και του αυριανού πολίτη οδηγείται σε δρόμους που δεν έχουν σταγόνα από όραμα κι ελπίδα αλλαγής του κόσμου. Και γι' αυτό κάποτε θα κληθούμε να απολογηθούμε στα παιδιά μας. Και τότε η σιωπή μας θα αγκαλιάσει τη συνενοχή μας...

Πάτρα, 3 Σεπτεμβρίου 2008

Ανδριόπουλος Παναγιώτης, Γιαννόπουλος Ανδρέας, Γλαρού Άννα, Ζωχιού Μαρία, Κοτσόκολος Νικόλαος, Λότσος Αντώνης, Μαλεβίτης Ηλίας, Μάλφας Γεώργιος, Μαραθιά Διονυσία, Μασσαράς Θεοχάρης, Παπαγιαννόπουλος Κωνσταντίνος, Παπασωτηρόπουλος Χριστόφορος, Φάκος Βασίλειος, Φωτόπουλος Χρήστος.

*** Το κείμενο που υπογράφουμε είναι ανοιχτό και προσφέρεται για διάλογο και προβληματισμό. Για το σκοπό αυτό, όποιος επιθυμεί μπορεί να επικοινωνήσει μαζί μας στην ηλεκτρονική διεύθυνση: mathr08@gmail.com**